

*І.В. Бриль, к.е.н.,
А.М. Ревва, к.е.н.*

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНИЙ СТАН, ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ¹

Із розвитком ринкових відносин і водночас інноваційної економіки облік нематеріальних активів в Україні стає з року в рік все більш актуальним. Адже стає зрозуміло, що без налагодженого обліку й управління нематеріальними активами немає перспективи прискореного розвитку промисловості. У даний час уже неможливо уявити працююче підприємство, яке не використовує такий інструментарій, як реєстрацію торгової марки, авторського права; патентування промислового зразка, винаходу (корисної моделі); web-сайти, інформаційні та електронні технології. З одного боку, нематеріальні чинники все активніше використовуються у всіх сферах діяльності (здатних привести в дію механізм інноваційного розвитку), а з іншого – ще знаходять своє теоретичне осмислення вченими і законодавче оформлення політиками.

На сьогодні ситуація в питаннях управління нематеріальними активами на підприємствах залишається далекою від бажаної. Щодо теоретичної основи, то і в літературі питання про нематеріальні активи знаходять досить слабе своє висвітлення. А саме: недостатнє дослідження економічної сутності нематеріальних активів, недостатня розробленість наукової класифікації, відсутність методики обліку окремих операцій із нематеріальними активами, невирішеність питань організації носіїв інформації, розподілу на балансовий і позабалансовий облік, амортизаційної політики, а також не знайшли свого на-

---

¹ Дослідження виконано в рамках НДР ІЕП НАН України «Методи розвитку та забезпечення капіталізації промислових підприємств в умовах інституціональних змін» (2012-2015 рр., номер держреєстрації 0112U006882).

лежного висвітлення і питання аналізу нематеріальних активів. Тому дослідження даних напрямів є достатньо значимим та своєчасним у сучасній економіці нашої держави.

Визначення ролі нематеріальних активів на підприємствах висвітлено в роботах Є. Брукінг, Д. Белла, Л. Едвінсона, М. Мелоуна та ін. В Україні проблемам нематеріальних активів у діяльності вітчизняних підприємств присвячено роботи А. Чухна, О. Гребешкової, К. Дмитріва, Н. Слободняк, О. Мельника, Н. Шпака та ін. [1-6]. Але, незважаючи на достатню кількість розробок у даному напрямі, питання формування, обліку, амортизації, визначення оцінки нематеріальних активів на підприємстві залишаються відкритими для подальшого їх дослідження.

Метою статті є обґрунтування сучасних підходів до оцінки нематеріальних активів підприємств.

Сучасний стан економіки нашої держави є таким, що по всіх напрямках відбувається зниження показників господарської діяльності. Особливо це стосується 2014 року, і без того слабо розвинута економіка була підірвана початком бойових дій на сході України, що не могло не зачепити економічних, фінансових, соціальних питань держави взагалі. Не обійшла ця тенденція і напрямів розвитку нематеріальних активів на українських підприємствах. Розглянемо створення та використання провідних технологій та об'єктів права інтелектуальної власності (ОПВ) на підприємствах України у 2013 р. та порівняльну динаміку показників інноваційної діяльності підприємств України та Донецької області (табл. 1-3; рисунок) [7-9] .

У 2013 р. кількість підприємств і організацій України, які займалися створенням і використанням провідних технологій та об'єктів права інтелектуальної власності, а також раціоналізаторських пропозицій порівняно з 2012 р. зменшилася на 2,6% і становила 2224, з яких дві третини – промислові підприємства.

Таблиця 1

Кількість підприємств, які займалися створенням і використанням провідних технологій та ОПВ, раціоналізаторських пропозицій у 2013 р. (за видами економічної діяльності), од.¹

Вид економічної діяльності	Усього	Кількість підприємств, які створили провідні технології	Кількість підприємств, які використовували провідні технології	Кількість підприємств, на яких використані ОПВ	Кількість підприємств, на яких використані раціоналізаторські пропозиції
Усього	2224	176	2073	428	146
Промисловість	1470	62	1395	254	107
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	64	3	59	11	8
Переробна промисловість	1247	57	1179	227	92
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	104	1	102	8	4
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	55	1	55	8	3
Будівництво	10	–	10	–	–
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	18	–	18	–	–
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	242	3	228	28	19
Інформація та телекомунікації	102	8	95	11	–
Професійна, наукова та технічна діяльність з неї	274	69	238	91	4
Наукові дослідження та розробки	159	64	128	85	4
Освіта	65	29	51	33	8
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	37	4	33	10	7
Надання інших видів послуг	6	1	5	1	1

¹ Складено за матеріалами Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Таблиця 2

*Кількість створених провідних технологій у 2013 р.
за видами економічної діяльності, од.¹*

Вид економічної діяльності	Кількість створених технологій				Кількість охоронних документів у створених технологіях, у т.ч. на		
	Усього	з них		за державним контрактом	винахід	корисну модель	промисловий зразок
		нові для України	принципово нові				
Усього	486	420	66	78	189	715	108
Промисловість	141	118	23	1	49	63	61
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3	1	2	–	–	–	–
Переробна промисловість	135	116	19	1	33	63	61
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2	–	2	–	–	–	–
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1	1	–	–	16	–	–
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3	3	–	–	–	–	–
Інформація та телекомунікації	13	12	1	1	5	1	10
Професійна, наукова та технічна діяльність з неї	175	142	33	59	77	182	5
Наукові дослідження та розробки	168	136	32	59	76	176	3
Освіта	135	128	7	11	53	390	–
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	11	9	2	6	3	61	–
Надання інших видів послуг	8	8	–	–	2	18	32

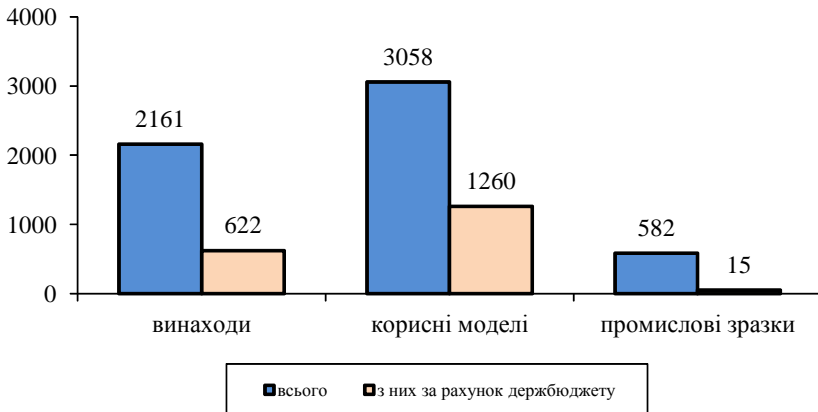
¹ Складено за матеріалами Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Таблиця 3

Динаміка показників інноваційної діяльності промислових підприємств України та Донецької області за 2005-2013 рр.¹

Показник	2005	2010	2011	2012	2013
Кількість інноваційно активних підприємств, од.:					
Україна	1193	1462	1679	1758	1715
Донецька область	77	86	85	91	85
Частка інноваційно активних підприємств у загальному обсязі промислових підприємств, %:					
Україна	11,9	13,8	16,2	17,4	16,8
Донецька область	9,8	10,6	10,6	11,8	10,5
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн грн:					
Україна	24995,4	33697,6	42386,7	36157,7	35891,6
Донецька область	4935,5	3651,8	5049,2	4975,0	6130,8

¹ Складено за джерелами [8; 9].

Рисунок. Кількість використаних у 2013 р. винаходів, корисних моделей та промислових зразків, %

Протягом звітнього року провідні технології створювали 176 підприємств, з яких більше третини зосереджено у м. Києві, 13,6% – у Харківській, 8,0 – Донецькій, 6,3 – Дніпропетровській, 5,1 – Львівській, 4,0 – Луганській, 3,4% – в Івано-Франківській і Миколаївській областях. За видами економічної діяльності: понад третину складають наукові організації, кожне третє підприємство належить до переробної промисловості, кожне шосте – це установа охорони здоров'я та надання соціальної допомоги.

У 2013 р. підприємствами та організаціями України було створено 486 провідних технологій, з яких 13,6% – принципово нові, 16,0% – створені за державним контрактом. Майже третину технологій було створено підприємствами й організаціями м. Києва, 18,1% – Харківської, 6,6 – Дніпропетровської, 5,8 – Донецької і 5,6% – Житомирської областей; у розрізі видів економічної діяльності: понад третину провідних технологій було створено науковими організаціями, 29,0% – промисловими підприємствами, 27,8% – установами освіти. Майже кожна п'ята технологія створювалася для застосування у сфері охорони здоров'я, 18,5% – для виробництва, обробки та складання, 17,3 – проектування та інжинірингу, 11,1% – комунікацій та управління.

На створені провідні технології в цілому або на їх елементи було видано 1012 охоронних документів: 189 – на винаходи, 715 – на корисні моделі та 108 – на промислові зразки. Найбільшу кількість охоронних документів на винаходи отримали підприємства м. Києва (34,9% від загальної кількості), Дніпропетровської (16,4%) і Миколаївської (14,8%) областей, на корисні моделі – м. Києва (33,7%), Харківської (14,8%) та Івано-Франківської (13,3%) областей, на промислові зразки – Івано-Франківської (50,9%) і Львівської (32,4%) областей та м. Києва (9,3%).

Крім провідних технологій, у 2013 р. 428 підприємств та організацій України у своїй діяльності використали 2161 винахід, 28,8% яких створено за рахунок коштів державного бюд-

жету, 3058 корисних моделей (41,2%), 582 промислові зразки (2,6%), а також 146 підприємств використали 11583 раціоналізаторські пропозиції.

Кількість авторів ОПВ на цих підприємствах становила 17848 чол., кожен п'ятий з яких – жінка. Із загальної кількості авторів ОПВ 56,8% займалися раціоналізаторською діяльністю, 13,0% яких – жінки.

Найбільше фактів використання підприємствами винаходів відбулося у Харківській (22,2%) і Дніпропетровській (11,5%) областях та у містах Києві та Севастополі (відповідно 17,0 і 9,4%), корисних моделей – у Харківській (42,7%), Полтавській (6,1%) і Вінницькій (5,9%) областях та м. Києві (20,4%), промислових зразків – у Тернопільській (26,1%), Запорізькій (15,6%), Харківській (10,7%) та Вінницькій (7,4%) областях. У розрізі видів економічної діяльності найбільше винаходів впроваджувалося на підприємствах переробної промисловості (48,1%), в організаціях, що виконували дослідження і розробки (24,5%), в установах освіти (15,9%); найбільша кількість корисних моделей – в освітніх установах (47,6%) та наукових організаціях (25,8%), промислових зразків – на підприємствах переробної промисловості (92,8%).

Половину раціоналізаторських пропозицій упроваджено на підприємствах переробної промисловості, 43,6% – транспорту та зв'язку. Значна частина використаних рацпропозицій припадає на підприємства Дніпропетровської і Донецької областей (33,9 і 31,7% відповідно).

Під оцінкою розуміється комплекс заходів юридичного, економічного, організаційно-технічного та іншого характеру, спрямованих на встановлення цінності об'єкта оцінки як товару. Облік нематеріальних активів на підприємстві відбувається згідно з Податковим кодексом України [10, ст. 14.1.120].

Найбільш часто при оцінці об'єктів нематеріальних активів використовують такі види вартості.

Первинна вартість – сума витрат на придбання або створення об'єкта нематеріальних активів і витрат на доведення

його до стану, в якому він придатний до використання у запланованих цілях. Це вартість нематеріального активу, за яким він первинно враховується на балансі підприємства. Опис ситуацій, у яких відбувається визначення первинної вартості нематеріального активу на підприємстві, наведено в табл. 4.

Залишкова вартість – первинна вартість за мінусом нарахованої амортизації.

Ліквідаційна вартість – сума коштів, яку компанія очікує отримати за об'єкт нематеріальних активів після закінчення строку його корисного використання, за вирахуванням очікуваних витрат на його вибуття.

Балансова вартість – вартість, за якою об'єкт нематеріальних активів відображається у бухгалтерському балансі після вирахування накопиченої амортизації.

Відновлювальна вартість (або вартість відтворення) нематеріального активу визначається сумою витрат, які необхідно здійснити, щоб відновити втрачений актив.

Ринкова вартість – найбільш імовірна ціна, якої повинен досягти нематеріальний актив на конкурентному і відкритому ринках із дотриманням усіх умов справедливої торгівлі, свідомих дій продавця і покупця, без впливу незаконних стимулів. При цьому слід зазначити:

- мотивації покупця і продавця мають типовий характер;
- обидві сторони добре поінформовані, проконсультовані та діють, на їх думку, з урахуванням своїх інтересів;
- нематеріальний актив був виставлений на продаж достатню кількість часу;
- оплата здійснена у грошовій формі;
- ціна є нормальною, не порушена специфічними умовами фінансування та продажу [11].

- Нематеріальні активи потребують оцінки при:
  - купівлі або продажу;
  - розрахунку вкладу (у вигляді нематеріального активу) до статутного капіталу організації;
  - переуступці прав (повних або неповних) на нематеріальний актив за договором про передачу;

Визначення первинної вартості нематеріальних активів

Ситуації придбання (надходження) нематеріальних активів	Визначення первинної вартості
1. Придбання за плату в інших організацій і фізичних лиць	Вартість самого нематеріального активу; послуги сторонніх організацій, пов'язані з придбанням та оцінкою об'єктів нематеріальних активів; митні платежі, ресстраційні збори, державні мита й інші платежі, здійснені у зв'язку з придбанням чи отриманням прав на об'єкти нематеріальних активів; податки та інші платежі в бюджет згідно із законодавством; інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням об'єктів не матеріальних активів
2. Придбані за обміном на інше майно	Вартість майна, що передається, за якою воно було відображено в обліку, якщо інше не передбачено законодавством
3. Безоплатне отримання від інших організацій	Ринкова вартість; у випадку неможливості оцінки за ринковою вартістю, вартість визначається за згодою сторін, але не нижче балансової вартості, за якою даний нематеріальний актив числився у сторони, що його передає
4. Створені самим підприємством	Сума фактичних витрат на створення нематеріальних активів, які включають витрати на матеріальні цінності, оплату праці, послуги сторонніх організацій, патентні мита та ін.
5. Внесення засновниками за рахунок їх внеску у статутний фонд підприємства	Сума грошової оцінки, погоджена засновниками (учасниками) на день підписання договору про створення підприємства і (чи) затвердження статуту; сума експертної оцінки у випадках, встановлених законодавством

визначенні страхових сум, виплат та відсотків при страхуванні нематеріального активу;

використанні нематеріального активу як застави у процесі кредитування;

збільшенні маси оборотних коштів організації за рахунок прискореної амортизації нематеріальних активів;

оптимізації бази оподаткування.

Необхідність у достовірній оцінці нематеріальних активів виникає при купівлі-продажу прав на об'єкти інтелектуальної власності, продажу ліцензій на використання вищезазначених об'єктів, визначенні збитків у разі порушення прав власника інтелектуальної власності, внесення вкладу у статутний капітал, оцінки бізнесу при отриманні кредиту [13; 14].

Класифікацію нематеріальних активів, згідно з якими може відбуватися їх бухгалтерська оцінка (загальноекономічний та бухгалтерський підходи) на підприємстві, наведено в табл. 5.

Таблиця 5

*Класифікація нематеріальних активів*¹

Класифікаційна ознака	Групи нематеріальних активів
Загальноекономічний підхід	
Належність до галузі	Ті, що використовуються у промисловості, сільському господарстві, лісовому господарстві, будівництві, в інших галузях
Функціональне призначення	Виробничі та невиробничі
Відношення до процесу експлуатації	Функціонуючі та нефункціонуючі
Строк використання	Від 1 до 5 років; від 5 до 10 років; від 10 до 20 років; понад 20 років
Нормативне регулювання	Регульовані патентним правом, авторським правом, іншими галузями права
Ступінь відчуження	Відчужувані та невідчужувані
Вплив на фінансові результати	Об'єкти, що чинять прямий і непрямий вплив
Етапи життєвого циклу нематеріальних активів	Розробка, виведення на ринок, зростання, зрілість і занепад
Стадії кругообігу руху коштів	Процес постачання, виробництва і продажу товарів (робіт, послуг)
Ступінь вкладу індивідуальної праці робітників підприємств	Одноосібні, пайові, придбані
Бухгалтерський підхід	
Наявність матеріального носія	Ті, що мають і не мають матеріального носія
Види нематеріальних активів	Твори науки, літератури, мистецтва; програми для ЕОМ; винаходи; корисні моделі; селекційні досягнення; секрети виробництва (ноу-хау); товарні знаки і знаки обслуговування; ділова репутація
Використання механізму амортизації	Ті, що амортизуються і не амортизуються
Відношення до господарського суб'єкта	Власні й орендовані

¹ Розроблено на основі джерел [12; 15-18].

Від способу надходження нематеріальних активів в організацію залежить порядок розрахунку їх первинної вартості. Нематеріальні активи можуть надходити в результаті:

- придбання за плату;
- безоплатного отримання;
- виробництва самою організацією;
- внесення як внеску до статутного капіталу.

Придбання організаціями вже створених іншими юридичними та фізичними особами об'єктів виняткових прав може здійснюватися за договорами поступки прав, авторськими договорами про використання твору, договорами про передачу ноу-хау та в інших випадках.

Нематеріальні активи вважаються створеними самою організацією, якщо:

1) виключне право на результати інтелектуальної діяльності, отримане в порядку виконання службових обов'язків або за конкретним завданням роботодавця, належить організації-роботодавцю;

2) виключне право на результати інтелектуальної діяльності, отримане автором (авторами) за договором із замовником, що не є працедавцем, належить організації-замовнику;

3) свідоцтво на товарний знак або на право користування найменуванням місця походження товару видано на ім'я організації.

Таким чином, нематеріальні активи можуть створюватися як власними силами організації (господарський спосіб), так і шляхом залучення сторонніх організацій (підрядний спосіб).

Тому для вирішення питань про приналежність права на використання створеного власними силами організації нематеріального активу важливе значення має його правове оформлення.

Нематеріальні активи можуть надходити в організацію як внесок від засновників (учасників) до її статутного капіталу. При цьому можливість формування статутного капіталу негрошовими засобами (зокрема, шляхом передачі нематеріальних активів) має бути записана в установчих документах організації. Також нематеріальні активи можуть бути передані організації безоплатно третіми особами [16].

Усі існуючі на даний момент методи оцінки, які використовуються незалежними оцінювачами, базуються на одному з трьох класичних підходів:

дохідний (визначення потенційної прибутковості активу);

ринковий (порівняння оцінюваного об'єкта з близькими аналогами, які були реалізовані на ринку);

витратний (встановлення витрат на придбання активу).

Застосування того чи іншого методу оцінки залежить від цілей і завдань, що постають перед оцінювачем, виду вартості, який необхідно визначити, а також від доступної оцінювачу інформації. Отримання узгоджених результатів при використанні різних методів, що базуються на двох і більше класичних підходах, є свідченням правильності та неупередженості проведеної оцінки. Вказані підходи застосовуються як у російській, так і в зарубіжній практиці.

Сутність дохідного підходу полягає в тому, що нематеріальний актив оцінюється виходячи з того, який дохід він зможе принести в майбутньому. На прибутковий підхід спираються два найбільш поширених методи: дисконтованих доходів і прямої капіталізації. Це найбільш універсальні методи, що застосовуються до будь-яких видів майнових комплексів.

Ринковий підхід об'єднує всі методи оцінки нематеріальних активів, засновані на аналізі ринкової інформації. За даним підходом (підхід прямого порівняльного аналізу продажів) оцінка нематеріальних активів здійснюється шляхом порівняння недавніх продажів інших об'єктів з оцінюваним об'єктом. Найчастіше цей підхід використовується в умовах функціонування відкритого ринку, коли є інформація за схожими угодами. Крім порівняльного підходу, який за вказаним критерієм також відносять до ринкового, застосовуються методи розрахунку на основі галузевих стандартів та методи ранжирування / рейтингу.

При використанні витратного підходу нематеріальні активи оцінюються переважно в сумі витрат на їх створення, придбання і введення в дію. Слід зазначити, що доцільність застосування даного методу оцінюється по-різному. У професійній оцінці витратний підхід вважається одним з основних, разом з дохідним і ринковим. Хоча при витратному підході оцінена вартість може значно відрізнитися від ринкової (оскільки між витратами і корисністю немає прямого зв'язку), зустрічається чимало випадків, коли виправданий саме витратний підхід, наприклад, для обчислення податку на майно, при

страхуванні окремих складових майна, судовому розділі майна між власниками, розпродажі майна на відкритих торгах тощо [19].

Розглянуті методи, за допомогою яких відбувається оцінка нематеріальних активів, тією чи іншою мірою використовуються в сучасній практиці. Оптимальними є поєднання методів, доповнення одного іншим, оскільки специфіка оцінки нематеріальних активів полягає в тому, що точно здійснити оцінку достатньо важко.

Проблема комерційного використання нематеріальних активів у сучасній практиці є комплексною, багатогранною, вона зачіпає галузі економіки, права, маркетингу, бухгалтерського та податкового обліку; включає правові, технологічні, економічні, виробничі, соціальні та психологічні аспекти. Це як теоретична, так і прикладна проблема: нематеріальні активи можуть і мають продаватися, а отже, повинні мати і вартісну оцінку.

Висновки. Таким чином, на сьогоднішній день роль нематеріальних активів у майні організації чи підприємства зростає. Швидкі якісні технічні зміни, розповсюдження інформаційних технологій, ускладнення та інтеграція фінансового ринку України – усе це потребує більш детального вивчення та більш ємного, повного використання об'єктів нематеріальних активів. Тому найважливішим питанням в активізації використання нематеріальних активів на підприємствах є оцінка їх вартості, облік якої необхідний не тільки у виробничому процесі, але і при інших господарських операціях організації.

В обліку та звітності нематеріальні активи відображають за первинною і залишковою вартістю. Визначено, що існують три підходи до оцінки вартості нематеріальних активів:

дохідний – вартість об'єкта нематеріальних активів приймається на рівні поточної вартості тих переваг, які має підприємство від його використання;

порівняльний – використовується при оцінці ринкової вартості нематеріальних активів виходячи з даних про недавно здійснені угоди з аналогічними нематеріальними активами;

витратний – коли визначається вартість відтворення, при цьому нематеріальні активи оцінюються як сума витрат на їх створення, придбання і введення в дію.

Кожен із цих методів потребує особливого підходу до оцінки активів. Вибір відповідного способу оцінки вартості нематеріальних активів залежить від конкретних умов і ситуацій, хоча важливу роль тут відіграє і різновид об'єктів оцінки. Якщо одні активи при оцінці є універсальними, то такі як цільові організаційні витрати, вартість результатів НДДКР та ін. можуть бути оцінені тільки на основі витратного підходу.

Процес визначення вартості цього виду майна підприємства або організації є досить складним, потребує великої уваги, знання і здатності орієнтуватися в сучасних умовах, але ж нематеріальні активи – це не просто патенти, ліцензії та інші об'єкти інтелектуальної власності. Це основа, фундамент існування і розвитку виробництва й економіки в цілому в умовах сучасних ринкових відносин, коли особлива перевага віддається наукомісткому виробництву та сфері НДДКР.

Література

1. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал / Э. Брукинг. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М.: Академия, 2004. – 783 с.
3. Edvinsson L. Intellectual Capital. Realizing Your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower / L. Edvinsson, M. S. Malone. – New York: Harper Business, 1997.
4. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / А. А. Чухно. – К.: Логос, 2003. – 632 с.

5. Гребешкова О. М. Базові положення стратегічного управління нематеріальними активами підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economica.org.ua/2009/srtuprnm>.

6. Шпак Н.О. Проблеми і перспективи управління нематеріальними активами підприємства / Н.О. Шпак, К.І. Дмитрів // Видавництво Львівської політехніки. – 2007. – № 594. – С. 163-172.

7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

8. Експрес-випуск Державної служби статистики України «Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2013 році» № 131/2/05.Звн-14 від 14.04.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

9. Головне управління статистики у Донецькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://donetskstat.gov.ua>.

10. Налоговый кодекс Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/podatkovij_kodeks_ukraini/statja-14.htm.

11. Клименко А. Нематериальные активы: от приобретения до ликвидации / А. Клименко. – Х.: Фактор, 2005. – 320 с.

12. Журавлева Н.В. Учетно-аналитическое обеспечение управления нематериальными активами [Электронный ресурс] / Н.В. Журавлева. – Режим доступа: <http://www.aspirant.vsu.ru/ref.php?cand=1220>.

13. Оценка стоимости бизнеса // Стратегии бизнеса: аналитический справочник под общ. ред. Г. Б. Клейнера [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.aup.ru/books/m71/2_5.htm.

14. Оценка стоимости нематериальных активов. Международное руководство по оценке 4 (МР 4). Пересмотрено в 2010 г. Совет по международным стандартам оценки // Вопросы оценки. – 2010. – № 3. – С. 54-67.

15. Модернизация экономики на основе технологических инноваций / А.Н. Асаул и др. – СПб.: АНО ИПЭВ, 2008. – 606 с.

16. Беликова Т.Н. Все положения о бухгалтерском учете с комментариями / Т.Н. Беликова, Л.Н. Минаева. – СПб.: Питер, 2011. – 288 с.

17. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет. – 3-е изд., перераб. и доп. / Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 776 с.

18. Синицина Е. А. Учет и аудит операций с нематериальными активами [Электронный ресурс] / Е. А. Синицина. – Режим доступа: <http://dis.podelise.ru/text/index-87779.html?page=2>.

19. Шатраков А.Ю. Условия и механизмы управления нематериальными активами / А.Ю. Шатраков и др. – М.: Экономика, 2009. – 302 с.

Надійшла до редакції 17.11.2014 р.

А.А. Дорофеева, к.э.н.

МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИОННЫМ ПОВЕДЕНИЕМ СОТРУДНИКОВ ПРЕДПРИЯТИЙ

Организация эффективного управления в современных условиях предусматривает необходимость оптимизации взаимодействия людей на промышленных предприятиях, планирования и регулирования их действий с учетом последствий поведения персонала. Все чаще управленцы сталкиваются со сложностями в функционировании предприятий, вызванными влиянием организационного поведения индивидов, групп, функциональных структур на эффективность и результативность работы.

Механизм взаимодействия персонала на промышленных предприятиях является сложным. Основными особенностями промышленных предприятий, как сложных структур с пози-